

Bijlage: Actuele CBS-cijfers met betrekking tot de handel met het VK

De Nederlandse economie is sterk verbonden met de Britse economie. Op 26 mei 2020 is door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) bekend gemaakt dat het Verenigd Koninkrijk (VK) na Duitsland nog steeds de belangrijkste exportbestemming voor de Nederlandse economie is. De Nederlandse verdiensten aan de export van goederen en diensten naar het Verenigd Koninkrijk worden voor het jaar 2019 geschat op 28,3 miljard euro. Dat is 3,5 procent van het Nederlandse bruto binnenlands product.

De publicatie van 26 mei is in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat dat jaarlijks aan het CBS een cijfermatig overzicht vraagt ten aanzien van de economische importantie van de Nederlandse handel met het Verenigd Koninkrijk (CBS, 2018; 2019a; 2020a). Voor het jaar 2019 zijn het voorlopige cijfers omdat er een nowcastmethode wordt gehanteerd doordat cijfers van de nationale rekeningen (NR) over 2019 nog niet beschikbaar zijn. Door de beschikbaarheid van brongegevens over de export van goederen en diensten (en NR-cijfers van eerdere jaren) kan er toch een betrouwbaar getal worden opgeleverd. Door een herijking van de exportverdiensten aan royalty's (bij de dienstenexport) komen de verdiensten aan de export over 2018 ruim 2 miljard euro hoger uit dan vorig jaar geschat ¹.

1. Macrobeeld toegevoegde waarde

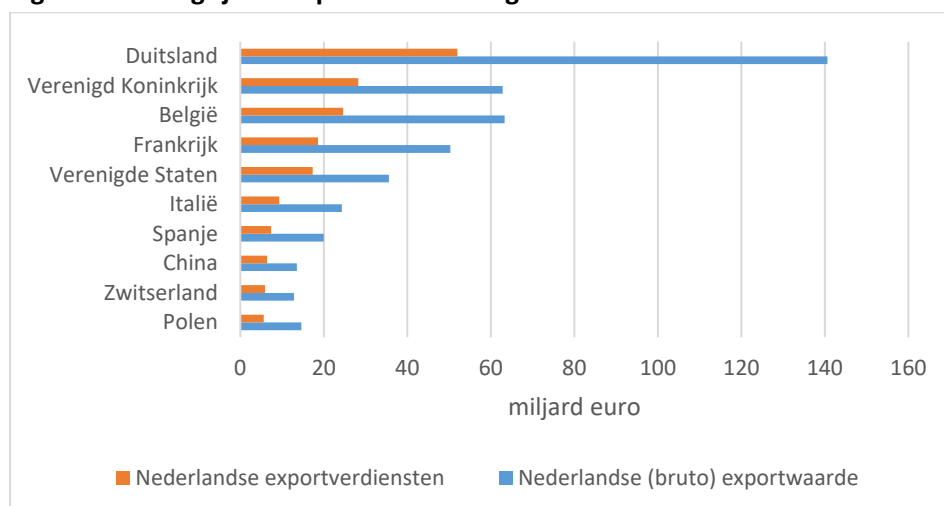
1a) Verenigd Koninkrijk na Duitsland belangrijkste bestemming

Duitsland is met afstand de belangrijkste exportbestemming voor Nederland, gevolgd door het Verenigd Koninkrijk en België. Nederland verdiende in 2019 namelijk 52,0 miljard euro aan de export naar Duitsland ten opzichte van 28,3 miljard euro aan de export naar het Verenigd Koninkrijk en 24,6 miljard euro aan de export naar België. Er gaat wel iets meer export over de grens naar België (63,3 miljard euro) dan naar het VK (62,8 miljard), maar Nederland verdient per euro veel meer aan de export naar het VK, voornamelijk door meer (relatief lucratieve ²) dienstenexport. Na deze drie bestemmingen volgen Frankrijk, de Verenigde Staten, Italië, Spanje, China, Zwitserland en Polen.

---

¹ Vorig jaar werden de exportverdiensten voor 2018 geschat op 25,5 miljard euro (op basis van een nowcast). Dit jaar worden ze voor 2018 geschat op 27,6 miljard (op basis van NR-cijfers). Dit heeft voor het overgrote deel te maken met herijking van de exportverdiensten van royalty's en veel minder met het gebruik van voorlopige cijfers in 2019 over 2018. Dat valt te zien door een vergelijking van de rapportagejaren 2019 en 2020 voor de schattingen voor de niet-nowcastjaren 2015, 2016 en 2017. Ook deze jaren worden fors positief bijgesteld waardoor de trend tussen de jaren nauwelijks verandert. Door de herijking van de royaltyverdiensten komen sommige landen fors lager uit dan eerder aangenomen (zoals Ierland) en sommige landen fors hoger (zoals het VK dus).

² Nederland verdiende in 2019 naar schatting 66 eurocent aan een gemiddelde euro dienstenexport naar het Verenigd Koninkrijk. Dat is meer dan bij de goederenexport van Nederlandse makelij (55 eurocent per euro) en ruim meer dan bij de wederuitvoer (14 eurocent per euro). Zie figuur 4.

Figuur 1. Belangrijkste exportbestemmingen 2019*

* Voorlopige cijfers. Bron: CBS, 2020a

In vergelijking met 2018 zijn er slechts minimale verschillen in de ranking en blijft het VK de tweede belangrijkste handelspartner van Nederland. In termen van bruto-exportwaarde betreft het belangrijkste verschil België en het VK (in 2018 was er, op basis van NR-cijfers, meer uitvoer naar het VK dan naar België). Verderop in de ranking zien we dat Zwitserland en Polen zijn gedaald als exportbestemming. In termen van exportverdiensten is er één belangrijk verschil ten opzichte van 2018: China is nu de achtste belangrijkste exportbestemming en was in 2018 nog nummer negen (het omgekeerde geldt voor Zwitserland). In termen van exportwaarde was China in beide jaren pas de twaalfde exportbestemming. Het heeft onder andere te maken met relatief weinig wederuitvoer van goederen (die relatief weinig oplevert) naar China in vergelijking met Europese bestemmingen dichtbij³. Zwitserland is een relatief belangrijke dienstenbestemming en staat mede daardoor hoger in de ranking van exportverdiensten (negende) dan in de ranking van exportwaarde (dertiende).

Figuur 2. Ranking belangrijkste exportbestemmingen: 2019 vs 2018

Land	Positie qua exportwaarde ¹⁾		Positie qua exportverdiensten	
	2018*	2019*	2018*	2019*
Duitsland	1	1	1	1
Verenigd Koninkrijk	2	3	2	2
België	3	2	3	3
Frankrijk	4	4	4	4
Verenigde Staten	5	5	5	5
Italië	6	6	6	6
Spanje	7	7	7	7
China	12	12	9	8
Zwitserland	11	13	8	9
Polen	8	10	10	10

* Voorlopige cijfers. Bron: CBS, 2020a.

¹⁾ Exportwaarde van goederen en diensten geeft op de exporttotalen van de nationale rekeningen, om vergelijking met bbp mogelijk te maken.

³ Bovendien exporteert Nederland lucratieve producten van Nederlandse makelij naar China, zoals babymelkpoeder, waarbij de toegevoegde waarde per euro export relatief hoog is. Zie ook CBS, 2019d.

1b) Verdiensten aan de export naar het VK toegenomen

Met de export naar het VK heeft Nederland in 2019 in totaal dus 28,3 miljard euro verdiend. Daarbij zijn de verdiensten aan de export sinds 2015 ieder jaar hoger uitgekomen. In vergelijking met 2018 liggen de verdiensten in 2019 naar schatting 0,6 miljard euro (2,1 procent) hoger. Het grootste gedeelte van de groei komt door dienstenexport (+0,4 miljard euro), het resterende deel door de goederenexport van Nederlandse makelij (+0,2 miljard euro).

Nederland leunt in de relatie met het Verenigd Koninkrijk sterk op de dienstenexport: 57 procent in 2019. Het aandeel is bovendien toegenomen, het was 53 procent in 2015. Export van goederen van Nederlandse makelij was goed voor ruim 31 procent in 2019 (35 procent in 2015) en de wederuitvoer ruim 11 procent (12 procent in 2015).

Figuur 3. Waarde export naar het VK en verdiensten aan de export naar het VK

	2015	2016	2017	2018*	2019*	2015	2016	2017	2018*	2019*
	Waarde ¹⁾					Verdiensten				
	miljard euro					miljard euro				
Totale export	56,3	55,8	59,6	62,0	62,8	25,4	25,7	27,3	27,7	28,3
Totale export goederen	36,2	36,3	37,4	38,1	38,4	11,8	12,5	12,3	11,9	12,1
Export goederen uit productie	15,1	16,4	16,3	16,2	16,1	8,8	9,5	9,1	8,7	8,9
Wederuitvoer	21,1	19,9	21,1	21,9	22,3	3,0	3,0	3,2	3,3	3,2
Totale export diensten	20,1	19,5	22,1	23,9	24,4	13,5	13,2	15,0	15,8	16,2
Excl. consumptie niet-ingezetenen	19,1	18,4	20,9	22,6	23,0	12,8	12,4	14,1	14,8	15,1
Consumptie niet-ingezetenen	1,0	1,1	1,2	1,2	1,4	0,8	0,8	0,9	1,0	1,1

* Voorlopige cijfers. Bron: CBS, 2020a

¹⁾ Exportwaarde van goederen en diensten geijkt op de exporttotalen van de nationale rekeningen, om vergelijking met bbp mogelijk te maken.

1c) Nederland verdient 45 eurocent per euro export naar het VK

Door het vergelijken van de exportverdiensten met de bruto-exportwaarden kan worden berekend hoeveel Nederland verdient per euro export naar het Verenigd Koninkrijk. In 2019 verdiende Nederland 45 eurocent aan de gemiddelde euro export met bestemming VK. Dat is meer dan in 2018 (44,7 eurocent), maar minder dan in 2017 (45,8 eurocent). Een belangrijke stijging ten opzichte van 2018 betreft de goederenexport uit eigen productie. Blijkbaar was er minder import (grondstoffen, halffabricaten of diensten) nodig ten behoeve van de goederenexport van Nederlandse makelij met bestemming Verenigd Koninkrijk. Ook aan toerisme in Nederland werd in 2019 meer verdiend voor elke euro die hier wordt omgezet.

De 45 eurocent die Nederland aan een euro export naar het VK verdient is meer dan Nederland gemiddeld verdient aan de export naar de tien belangrijkste handelspartners uit figuur 1 samen (40 eurocent). Nederland verdient binnen de top tien nog meer een euro export naar het VK dan naar andere landen die een belangrijke bestemming zijn voor onze dienstenexport: Zwitserland en de VS (46 en 49 eurocent per euro) of waarnaar weinig wederuitvoer van goederen gaat: China met 47 eurocent per euro export. Aan de export naar Duitsland, België, Frankrijk, Italië, Spanje en Polen verdient Nederland per euro beduidend minder door een groot aandeel wederuitvoer van goederen (37 tot 39 eurocent per euro export).

Een andere afgeleide indicator van de Nederlandse exportverdiensten betreft het aandeel van de export naar het VK in het totale bbp van Nederland. Dit geeft een goede indicatie van het economische belang van het Verenigd Koninkrijk voor Nederland. Omdat zowel de exportverdiensten als het bbp toegevoegde waarden betreffen (inclusief saldo productgebonden belastingen en subsidies) kunnen beide cijfers door elkaar gedeeld worden (zie ook de methodologische toelichting). Met het berekenen van deze ratio wordt duidelijk dat het economische belang van het VK tussen 2018 en 2019 iets kleiner is geworden: van 3,6 procent in 2018 tot 3,5 procent in 2019. De schommelingen zijn in de hele reeks tussen 2015 en 2019 echter minimaal.

Figuur 4. Verdiensten aan het VK per euro en t.o.v. het bbp

	2015	2016	2017	2018*	2019*	2015	2016	2017	2018*	2019*
	Verdiensten per euro					bbp				
	%					%				
Totale export	45,1	46,0	45,8	44,7	45,0	3,7	3,6	3,7	3,6	3,5
Totale export goederen	32,7	34,3	32,7	31,2	31,5	1,7	1,7	1,6	1,5	1,5
Export goederen uit productie	58,4	57,8	55,7	53,6	55,1	1,3	1,3	1,2	1,1	1,1
Wederuitvoer	14,3	14,9	15,0	14,8	14,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Totale export diensten	67,4	67,9	68,0	66,0	66,3	2,0	1,9	2,0	2,0	2,0
Excl. consumptie niet-ingezetenen	66,9	67,4	67,5	65,5	65,6	1,9	1,8	1,9	1,9	1,9
Consumptie niet-ingezetenen	75,8	76,5	76,5	76,7	77,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

* Voorlopige cijfers

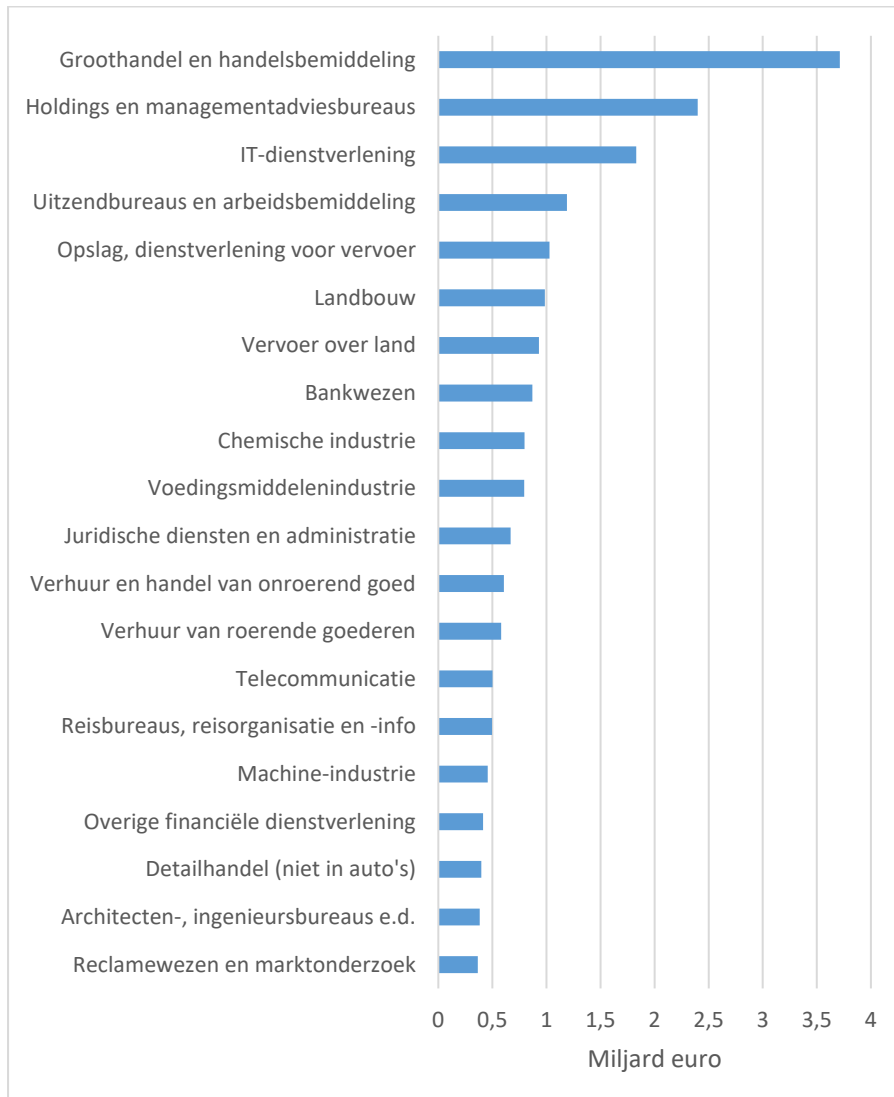
Bron: CBS, 2020a

2) Toegevoegde waarde bedrijfstakken

2a) Groothandel en handelsbemiddeling belangrijkste bedrijfstak

De totale verdiensten aan de export naar het VK van 28,3 miljard euro zijn voor 27,4 miljard euro toe te schrijven aan Nederlandse bedrijfstakken (het overige deel betreft productgebonden belastingen en subsidies). Dit is de toegevoegde waarde die direct of indirect wordt gegenereerd voor de Nederlandse economie door de betrokkenheid van een bedrijfstak bij de export naar het Verenigd Koninkrijk. Dit kan zijn als exporteur (direct) of als toeleverancier ten behoeve van de export door andere bedrijfstakken (indirect).

De 20 belangrijkste bedrijfstakken zijn goed voor 19,4 miljard euro oftewel 71 procent van de totale gegenereerde toegevoegde waarde door de export naar het Verenigd Koninkrijk. Groothandel en handelsbemiddeling (14 procent), holdings en managementadviesbureaus (9 procent) en IT-dienstverlening (7 procent) zijn de belangrijkste bedrijfstakken in de export naar het Verenigd Koninkrijk.

Figuur 5. Verdiensten aan de export naar het Verenigd Koninkrijk naar bedrijfstak, 2019*

*Voorlopige cijfers. Bron: CBS, 2020a

2b) Grootste groei bij IT-dienstverlening

IT-dienstverlening is de sector met de grootste toename in verdiensten tussen 2018 en 2019 als het gaat om de export naar het Verenigd Koninkrijk (+124 miljoen euro). Procentueel ging het om een groei van 7 procent. Banken en overige financiële dienstverlening, elektrotechnische industrie en reisbureaus zitten ook in de top vijf meest groeiende sectoren over de periode 2018-2019. Drie van de vijf sectoren zien we ook terug bij de snelste groeiers tussen 2015 en 2019. Banken en de elektrotechnische industrie zien we niet terug in de rangschikking voor 2015-2019, maar uitzendbureaus/arbeidsbemiddeling en holdings/managementadviesbureaus wel. De IT-dienstverlening had ook tussen 2015 en 2019 de grootste groei wat betreft exportverdiensten.

Aan de andere kant zijn er ook sectoren die juist te maken hebben gehad met krimpende exportverdiensten. Tussen 2018 en 2019 heeft vooral de dienstverlening rondom delfstoffenwinning te maken gehad met sterk afnemende exportverdiensten. Het gaat om een afname van 234 miljoen

euro oftewel 50 procent. Ook holdings en managementadviesbureaus zagen een afname in de exportverdiensten (-96 miljoen euro of -4 procent) en datzelfde geldt voor architecten- en ingenieursbureaus (-79 miljoen euro; -17 procent), grond- water en wegenbouw (-61 miljoen euro of -25 procent) en telecommunicatie (-58 miljoen euro; -10 procent). Een blik op de periode 2015-2019 leert dat energiegerelateerde bedrijfstakken over een langere periode te maken hebben gehad met afnemende exportopbrengsten in de export naar het Verenigd Koninkrijk. Daarbij gaat het om de bedrijfstakken winning van aardolie en aardgas, diensten rondom delfstoffenwinning en energiebedrijven⁴. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de afname bij de diensten rondom delfstoffenwinning in zijn geheel heeft plaatsgevonden in de periode 2018-2019.

Figuur 6. Grootste mutaties per bedrijfstak bij de export naar het VK

	2015-19			2018-19	
Top 5 groei 2015-2019:	mln euro	%	Top 5 groei 2018-2019:	mln euro	%
IT-dienstverlening	719	65%	IT-dienstverlening	124	7%
Holdings en managementadviesbureaus	497	26%	Overige financiële dienstverlening	90	28%
Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling	306	35%	Bankwezen	72	9%
Reisbureaus, reisorganisatie en -info	243	96%	Elektrotechnische industrie	69	44%
Overige financiële dienstverlening	236	133%	Reisbureau, reisorganisatie en -info	68	16%

	2015-19			2018-19	
Top 5 daling 2015-2019:	mln euro	%	Top 5 daling 2018-2019:	mln euro	%
Verhuur van roerende goederen	-569	-49%	Diensten rondom delfstoffenwinning	-234	-50%
Winning van aardolie en aardgas	-469	-66%	Holdings en managementadviesbureaus	-96	-4%
Diensten rondom delfstoffenwinning	-234	-50%	Architecten-, ingenieursbureaus e.d.	-79	-17%
Opslag, dienstverlening voor vervoer	-134	-12%	Grond-, water- en wegenbouw	-61	-25%
Energiebedrijven	-106	-23%	Telecommunicatie	-58	-10%

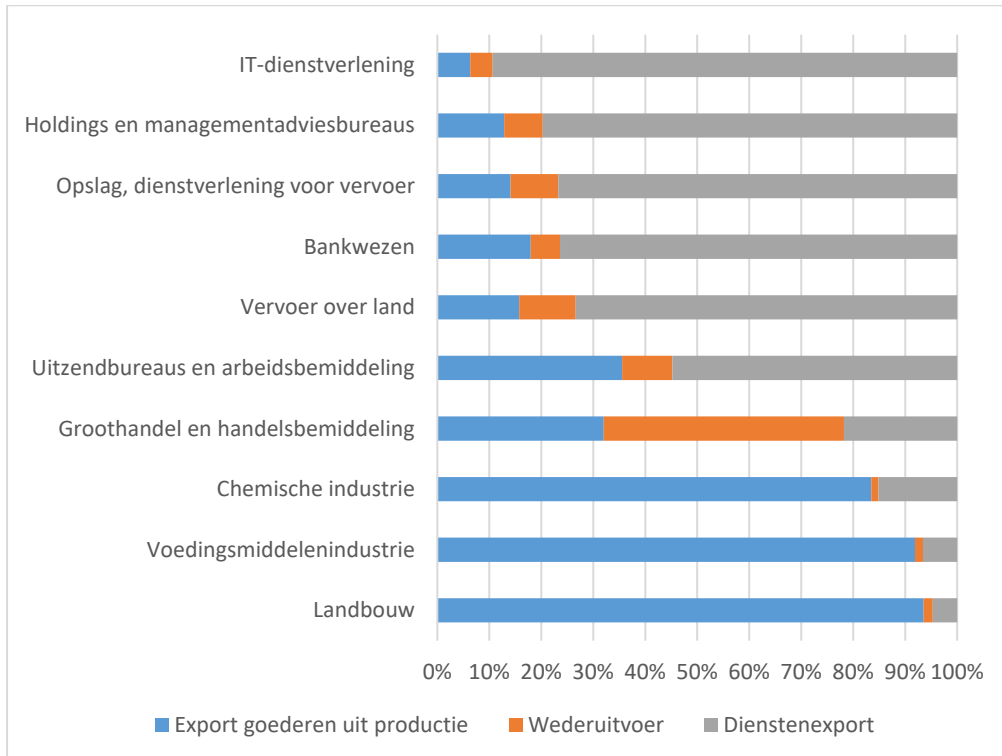
Voorlopige cijfers. Bron: CBS, 2020a

2c) Dienstenexport belangrijke driver exportverdiensten

De tien bedrijfstakken met de meeste verdiensten uit de export naar het VK (zie figuur 5) zijn verder uit te splitsen naar de soort export waaraan verdiend wordt. Zes van de tien bedrijfstakken verdienen overwegend en sterk bovengemiddeld aan de dienstenexport. In de totale verdiensten (alle bedrijfstakken in export naar het VK) is het aandeel van de dienstenexport 57 procent. Bij de sectoren IT-dienstverlening (89 procent), holdings en managementadviesbureaus (80 procent), opslag en dienstverlening voor vervoer (77 procent), bankwezen (76 procent) en vervoer over land (73 procent) ligt dat aandeel een stuk hoger. Dat is natuurlijk niet vreemd, want het zijn typische dienstensectoren. De sector uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling is redelijk gemiddeld voor wat betreft het dienstenexportaandeel.

De groothandel en handelsbemiddeling (22 procent dienstenexport), de chemische industrie (15 procent), de landbouw (7 procent) en de voedingsmiddelenindustrie (5 procent) zijn sectoren die hun winst halen uit de goederenexport naar het VK. Daarbij is de groothandel traditioneel de enige sector in Nederland die voor een belangrijk deel verdient aan de wederuitvoer van goederen naar het VK: 46 aandeel in totale exportverdiensten. Voor de chemie, landbouw en de voedingsmiddelenindustrie is het aandeel slechts 1 à 2 procent.

⁴ De export van de bedrijfstak 'winning van aardolie en aardgas' naar het VK betreft voor 89 procent export van goederen uit Nederlandse productie, met name Nederlands aardgas. De export van de bedrijfstak 'diensten rondom delfstoffenwinning' betreft daarentegen voor 94 procent dienstenexport en dit betreft aan de mijnbouw, olie en gaswinning verbonden diensten. Het resterende deel betreft winning van overige delfstoffen (niet olie of gas). De export van de bedrijfstak 'energiebedrijven' betreft voor 78 procent goederenexport van Nederlandse makelij.

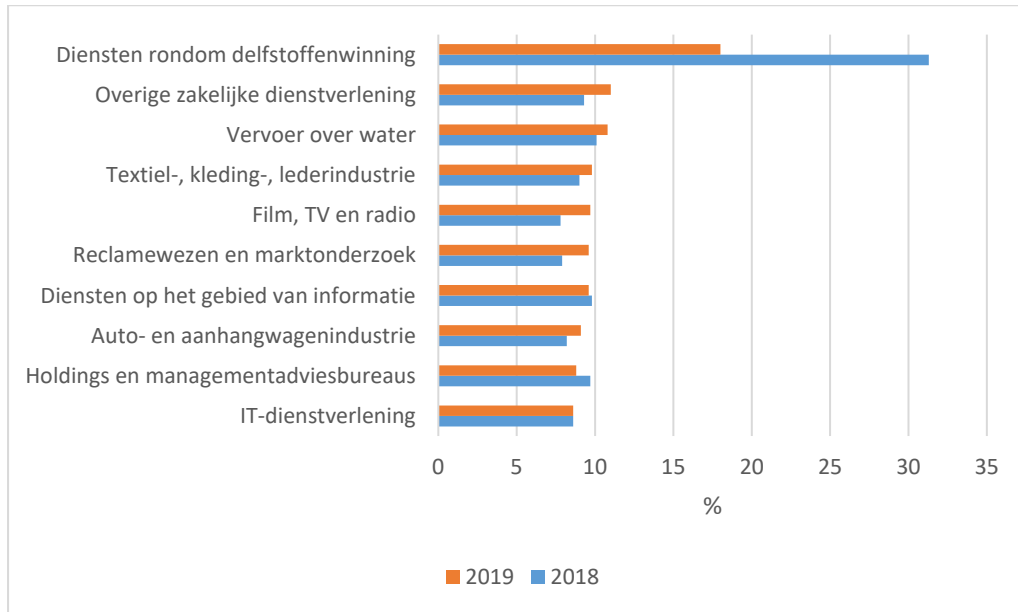
Figuur 7. Uitsplitsing exportverdiensten naar soort bij de export naar het VK, 2019*

*Voorlopige cijfers. Bron: CBS, 2020a

2d) Export naar VK belangrijkste voor diensten rondom delfstoffenwinning

Het geeft verdiepende inzichten om te kijken naar het belang van de export naar het VK voor individuele bedrijfstakken. De verdiensten aan de export naar het VK worden hier afgezet tegen de totale gegenereerde Nederlandse toegevoegde waarde door de bedrijfstak (inclusief binnenlandse verdiensten en export naar andere landen). Dan blijken diensten rondom de delfstoffenwinning het meest afhankelijk te zijn van de export naar het VK (18,0 procent), op ruime afstand gevolgd door de bedrijfstakken zoals zakelijke dienstverlening (11,0 procent), vervoer over water (10,8 procent) en de textiel-, kleding- en lederindustrie (9,8 procent). Ook film/TV/radio (9,7 procent) en reclamewezen/marktonderzoek (9,6 procent) zijn bovengemiddeld afhankelijk van export naar het VK. De genoemde bedrijfstakken zitten allen ruim boven het totaalgemiddelde van alle bedrijfstakken in Nederland van 3,5 procent in 2019.

In vergelijking met 2018 is de afhankelijkheid van de export naar het VK van de meeste bedrijfstakken in de top tien iets groter geworden (zie figuur 8). Echter, de diensten rondom delfstoffenwinning zijn fors minder afhankelijk geworden van het Verenigd Koninkrijk (van 31 naar 18 procent). Eerder zagen we al dat de grootste daling in de export naar het VK had plaatsgevonden bij deze bedrijfstak.

Figuur 8. Aandeel verdiensten aan de export naar het VK in totale toegevoegde waarde

Voorlopige cijfers. Bron: CBS, 2020a

3) Werkgelegenheid

3a) 265 duizend vte verbonden aan export naar het VK

Het CBS kan via input-outputanalyse ook uitspraken doen over de werkgelegenheid die aan deze export gekoppeld is. Uit de analyse blijkt dat de specialistische zakelijke dienstverlening en verhuur/overige zakelijke dienstverlening het meest profiteren van de export naar het Verenigd Koninkrijk in termen van werkgelegenheid. In 2018⁵ was de export naar het VK goed voor een werkgelegenheid van 45 duizend voltijdequivalenten (vte) in beide bedrijfstakken. Daarna volgen handel (41 duizend vte) en industrie (36 duizend vte) en op grotere afstand vervoer en opslag (26 duizend vte) en informatie en communicatie (24 duizend vte). Voor de gehele Nederlandse economie ging het om 265 duizend vte gekoppeld aan de Nederlandse export naar het VK.

De verschillen met 2017 zijn minimaal. In vergelijking met 2015 zijn de verschillen een stuk groter. Zo ging het in 2015 om een werkgelegenheid van 240 duizend vte. De grootste groei zit bij specialistische zakelijke dienstverlening (+10 duizend vte) en informatie en communicatie (+6 duizend vte).

⁵ 2018 is het meest recente jaar waarover gegevens bekend zijn ten aanzien van de werkgelegenheid.

Figuur 9. Werkgelegenheid gekoppeld aan de export naar het VK (x 1000 vte)

	2015	2016	2017*	2018*
Landbouw, bosbouw en visserij	14	14	14	14
Delfstoffenwinning	1	2	1	1
Industrie	36	40	39	36
Energievoorziening	2	1	1	1
Waterbedrijven en afvalbeheer	1	2	2	2
Bouw nijverheid	5	5	8	8
Handel	39	41	41	41
Vervoer en opslag	27	27	25	26
Horeca	5	6	6	6
Informatie en communicatie	18	20	25	24
Financiële dienstverlening	5	4	5	6
Verhuur en handel van onroerend goed	1	1	1	1
Specialistische zakelijke diensten	35	38	42	45
Verhuur en overige zakelijke diensten	41	40	45	45
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	1	1	2	1
Onderwijs	2	2	2	2
Gezondheids- en verzorgingszorg	1	1	1	1
Cultuur, sport en recreatie	4	3	4	4
Overige dienstverlening	2	2	2	2
Huishoudens	0	0	0	0
Totaal	240	250	264	265

* Voorlopige cijfers

Bron: CBS, 2020a

3b) Meer mannen dan vrouwen profiteren van de export naar het VK

De 265 duizend arbeidsjaren dankzij de export naar het VK in 2018 betroffen 186 duizend arbeidsjaren voor mannen en 79 duizend arbeidsjaren voor vrouwen. Absoluut gezien profiteren mannen dus meer van de export naar het VK dan vrouwen, maar dat is ook relatief zo. Zo is 4,2 procent van de mannelijke werkgelegenheid in Nederland verbonden aan de export naar het VK, maar bij de vrouwen is dat slechts 2,6 procent. Deze aandelen zijn vrij stabiel in de tijd. Op bedrijfstakniveau zijn er echter geen grote verschillen.

Figuur 10. Mannen en vrouwen in de werkgelegenheid verbonden aan de export naar het VK, 2018*

	Totaal Aandeel per bedrijfstak		Mannen x 1 000 vte	Aandeel per bedrijfstak		Vrouwen x 1 000 vte	Aandeel per bedrijfstak	
	x 1 000 vte	%		%	%			
Landbouw, bosbouw en visserij	14	8,0	10	7,9	4	8,2		
Delfstoffenwinning	1	18,7	1	18,8	0	18,2		
Industrie	36	5,0	29	5,0	7	5,0		
Energievoorziening	1	3,6	1	3,5	0	4,1		
Waterbedrijven en afvalbeheer	2	5,4	2	5,4	0	5,1		
Bouw nijverheid	8	1,6	7	1,7	1	1,6		
Handel	41	3,7	29	4,2	12	2,9		
Vervoer en opslag	26	7,5	21	7,6	5	7,4		
Horeca	6	2,0	3	2,0	3	2,1		
Informatie en communicatie	24	8,4	19	8,5	5	8,1		
Financiële dienstverlening	6	2,9	3	3,0	2	2,8		
Verhuur en handel van onroerend goed	1	1,6	1	1,6	0	1,6		
Specialistische zakelijke diensten	45	6,9	29	7,0	16	6,9		
Verhuur en overige zakelijke diensten	45	5,0	26	5,1	18	4,9		
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	1	0,3	1	0,3	1	0,3		
Onderwijs	2	0,5	1	0,6	1	0,5		
Gezondheids- en verzorgingszorg	1	0,1	0	0,1	0	0,1		
Cultuur, sport en recreatie	4	2,9	2	2,9	2	2,8		
Overige dienstverlening	2	1,0	1	1,3	1	0,8		
Huishoudens	0	0,0	0	0,0	0	0,0		
Totaal	265	3,5	186	4,2	79	2,6		

*Voorlopige cijfers. Bron: CBS, 2020a

4) Goederen en diensten in de bruto-export naar het VK

4a) Voeding en levende dieren belangrijk in de goederenexport van Nederlandse makelij

De bruto-exportwaarde van goederen met bestemming Verenigd Koninkrijk kwam in 2019 uit op 39,8 miljard euro. Dat is zowel goederenexport van Nederlandse makelij als wederuitvoer van goederen van buitenlandse makelij. Beide onderdelen van de goederenexport zullen nu apart worden besproken.

De bruto-exportwaarde van goederen van Nederlandse makelij met bestemming Verenigd Koninkrijk bedroeg in 2019 20,4 miljard euro, ongeveer evenveel als in 2018 en meer dan in 2015 (18,9 miljard euro). In 2019 waren voeding en levende dieren de belangrijkste exportcategorie (21 procent), gevolgd door chemische producten en ook machines en vervoermaterieel (respectievelijk 19 en 20 procent). In vergelijking met 2015 zijn industriële tussenproducten minder belangrijk geworden in de goederen export van Nederlandse makelij. Tussen 2018 en 2019 zijn de verschillen minimaal.

Figuur 11. Samenstelling export van goederen van Nederlandse makelij naar het VK

	2015		2018		2019*	
	min euro	aandeel	min euro	aandeel	min euro	aandeel
Totaal goederen	18.867	100%	20.340	100%	20.369	100%
0 Voeding en levende dieren	4.400	23%	4.394	22%	4.346	21%
1 Dranken en tabak	426	2%	462	2%	431	2%
2 Grondstoffen, niet eetbaar	1.166	6%	1.224	6%	1.299	6%
3 Minerale brandstoffen, smeermiddelen	2.221	12%	2.453	12%	2.637	13%
4 Dierlijke en plantaardige oliën en vetten	169	1%	252	1%	270	1%
5 Chemische producten	3.478	18%	4.013	20%	3.851	19%
6 Fabricaten (tussenproducten)	2.186	12%	2.085	10%	1.919	9%
7 Machines en vervoermaterieel	3.559	19%	3.964	19%	4.066	20%
8 Fabricaten (eindproducten)	1.240	7%	1.464	7%	1.509	7%
9 Niet afzonderlijk genoemde goederen	24	0%	28	0%	39	0%

* Voorlopige cijfers

Bron: CBS, 2020d

4b) Machines en vervoermaterieel toonaangevend bij de wederuitvoer

De bruto-exportwaarde van de wederuitvoer van goederen is iets kleiner dan de goederenexport van Nederlandse makelij: 19,4 miljard euro in 2019. Ook hier is een forse groei in de tijd: de exportwaarde besloeg 17,6 miljard euro in 2015. Echter, ten opzichte van 2018 heeft er minder wederuitvoer plaatsgevonden. In 2018 ging het nog om 19,8 miljard euro. De wederuitvoer betreft voor het grootste deel machines en vervoermaterieel (42 procent in 2019), gevolgd door industriële eindproducten (22 procent), chemie (13 procent) en minerale brandstoffen (8 procent). In vergelijking met 2015 zijn machines en vervoermaterieel wel minder belangrijk geworden (van 45 tot 42 procent) en industriële eindproducten juist belangrijker (van 20 tot 22 procent, met vooral een toename in 2018-19). Ten opzichte van 2018 is de wederuitvoer van minerale brandstoffen minder belangrijk geworden.

De totale bruto-waarde van de uitvoer van goederen van Nederlandse makelij naar het VK is door de afname bij de wederuitvoer (en de stabiele export van Nederlandse makelij) ook afgenomen tussen 2018 en 2019. De goederenexport naar het Verenigd Koninkrijk heeft daarmee nu drie jaren achter elkaar minder gepresteerd dan de gehele Nederlandse goederenexport (zie ook CBS, 2020b).

Figuur 12. Samenstelling wederuitvoer van goederen naar het VK

	2015		2018		2019*	
	mln euro	aandeel	mln euro	aandeel	mln euro	aandeel
Totaal goederen	17.613	100%	19.797	100%	19.435	100%
0 Voeding en levende dieren	1.521	9%	1.489	8%	1.501	8%
1 Dranken en tabak	106	1%	158	1%	134	1%
2 Grondstoffen, niet eetbaar	210	1%	289	1%	323	2%
3 Minerale brandstoffen, smeermiddelen	947	5%	2.167	11%	1.490	8%
4 Dierlijke en plantaardige oliën en vetten	80	0%	140	1%	96	0%
5 Chemische producten	2.365	13%	2.520	13%	2.440	13%
6 Fabricaten (tussenproducten)	921	5%	965	5%	1.026	5%
7 Machines en vervoermaterieel	7.918	45%	8.026	41%	8.117	42%
8 Fabricaten (eindproducten)	3.520	20%	4.036	20%	4.304	22%
9 Niet afzonderlijk genoemde goederen	26	0%	7	0%	3	0%

* Voorlopige cijfers

Bron: CBS, 2020d

4c) Import leunt sterk op minerale brandstoffen

Aan de importkant is er ook een forse groei geweest tussen 2015 en 2019: van 20,6 miljard euro tot 24,7 miljard euro. Echter, in vergelijking met 2018 is er juist sprake van een forse daling. In 2018 voerde Nederland nog voor 26,2 miljard euro goederen uit het Verenigd Koninkrijk in. Een heel groot deel van de invoer uit het VK betreft minerale brandstoffen zoals aardolie, aardolieproducten en aardgas (39 procent in 2019) en op grote afstand volgen machines en vervoermaterieel (19 procent). Ten opzichte van 2015 zijn de minerale brandstoffen belangrijker geworden (van 31 tot 39 procent) en chemische producten (van 20 naar 16 procent) juist minder belangrijk. Ten opzichte van 2018 zijn de minerale brandstoffen juist minder belangrijk geworden.

In een eerdere analyse is gekeken in hoeverre de import uit het Verenigd Koninkrijk voor de Nederlandse markt bestemd is (ruim de helft) of bestemd voor Nederlandse wederuitvoer (bijna de helft). Ruwe aardolie en auto's uit het Verenigd Koninkrijk zijn meestal bestemd voor de Nederlandse markt terwijl producten als aardolieproducten en medicijnen met name bestemd zijn voor wederuitvoer naar derde landen (zie CBS, 2019c).

Figuur 13. Samenstelling import van goederen uit het VK

	2015		2018		2019*	
	mln euro	aandeel	mln euro	aandeel	mln euro	aandeel
Totaal goederen	20.564	100%	26.256	100%	24.650	100%
0 Voeding en levende dieren	1.562	8%	1.540	6%	1.695	7%
1 Dranken en tabak	273	1%	255	1%	315	1%
2 Grondstoffen, niet eetbaar	324	2%	328	1%	290	1%
3 Minerale brandstoffen, smeermiddelen	6.344	31%	10.980	42%	9.569	39%
4 Dierlijke en plantaardige oliën en vetten	74	0%	168	1%	137	1%
5 Chemische producten	4.097	20%	3.888	15%	3.835	16%
6 Fabricaten (tussenproducten)	1.807	9%	1.699	6%	1.654	7%
7 Machines en vervoermaterieel	3.897	19%	5.042	19%	4.788	19%
8 Fabricaten (eindproducten)	2.156	10%	2.323	9%	2.335	9%
9 Niet afzonderlijk genoemde goederen	30	0%	32	0%	31	0%

* Voorlopige cijfers

Bron: CBS, 2020d

4d) Zakelijke diensten worden meest uitgevoerd

De dienstenexport naar het Verenigd Koninkrijk nam in exportwaarde toe van 19,1 miljard euro in 2015 tot 28,0 miljard euro in 2019 en daarmee is het VK in 2019 de belangrijkste dienstenbestemming in termen van exportwaarde na Duitsland en Ierland, net als in 2018 (CBS, 2019b). Bij de dienstenexport naar het Verenigd Koninkrijk zijn zakelijke diensten dominant (36 procent in 2019). Ten opzichte van 2015⁶ zijn vervoersdiensten minder belangrijk geworden (van 23 naar 16 procent) en zakelijke diensten (van 31 naar 36 procent) juist belangrijker. De (omwille van statistische geheimhouding) sterk geaggregeerde restpost van industriële diensten, culturele diensten, royalties en overheidsdiensten laat ook een groei zien (van 13 tot 16 procent).

Figuur 14. Samenstelling dienstenexport naar het VK

	2015		2018		2019*	
	mln euro	aandeel	mln euro	aandeel	mln euro	aandeel
S Totaal Diensten	19.111	100%	25.166	100%	27.980	100%
SB Onderhoud en reparatie	224	1%	140	1%	185	1%
SC Vervoersdiensten	4.471	23%	4.472	18%	4.603	16%
SD Reisverkeer	1.036	5%	1.307	5%	1.481	5%
SE Bouw diensten	239	1%	451	2%	498	2%
SF Verzekeringsdiensten	107	1%	130	1%	112	0%
SG Financiële diensten	529	3%	999	4%	1.474	5%
SI Telecommunicatie, computerdiensten	4.050	21%	4.792	19%	5.010	18%
SJ Zakelijke diensten	5.980	31%	9.344	37%	10.100	36%
Industrie, cultureel, royalties, overheid	2.475	13%	3.531	14%	4.517	16%

* Voorlopige cijfers

Bron: CBS, 2020e

4e) Zakelijke diensten nog belangrijker bij de dienstenimport

De dienstenimport ligt op een lager niveau dan de dienstenexport, maar kende ook een sterke groei van 19,0 miljard euro in 2015 tot 24,6 miljard euro in 2019. Vooral tussen 2018 en 2019 zijn er fors meer diensten ingevoerd uit het Verenigd Koninkrijk. Ruim twee derde van de groei vond in het laatste jaar plaats (in 2018 ging het nog om 20,7 miljard euro import). De groei in het laatste jaar zat met name bij de restgroep 'industriële diensten, culturele diensten, royalty's en overheidsdiensten' met een groeiend belang van 13 tot 19 procent.

Net als bij de dienstenexport is het aandeel van vervoersdiensten afgenomen in de totale dienstenimport gedurende de periode 2015-19. Daarbij dient te worden opgemerkt dat Nederland nog steeds veel verdient aan de vervoersdiensten (zie ook figuur 5). Dat hangt samen met een groot overschot in de handel in vervoersdiensten met het Verenigd Koninkrijk (zie ook figuur 14 en CBS, 2020c). Nog meer dan bij de dienstenexport zijn de zakelijke diensten toonaangevend in de dienstenimport met een aandeel van 50 procent in het totaal in 2019. In 2015 was het aandeel nog 45 procent.

⁶ In verband met een methodebreuk tussen 2013 en 2014 in de dienstenhandel kan voor een goede vergelijking niet verder terug worden gegaan dan 2014.

Figuur 15. Samenstelling dienstenimport uit het VK

	2015		2018		2019*	
	mln euro	aandeel	mln euro	aandeel	mln euro	aandeel
S Totaal Diensten	18963	100%	20722	100%	24642	100%
SB Onderhoud en reparatie	156	1%	230	1%	233	1%
SC Vervoersdiensten	1685	9%	1891	9%	1975	8%
SD Reisverkeer	934	5%	987	5%	908	4%
SE Bouw diensten	189	1%	258	1%	188	1%
SF Verzekeringsdiensten	174	1%	179	1%	186	1%
SG Financiële diensten	1628	9%	987	5%	1307	5%
SI Telecommunicatie, computerdiensten	2420	13%	2883	14%	2900	12%
SJ Zakelijke diensten	8569	45%	10.583	51%	12.265	50%
Industrie, cultureel, royalties, overheid	3.208	17%	2724	13%	4680	19%

* Voorlopige cijfers

Bron: CBS, 2020e

Methodologische toelichting

De maatwerktabellen (CBS, 2020a), onderliggend aan de cijfers in paragraaf 1 tot en met 3, zijn gebaseerd op de nationale rekeningen statistiek. Er is voor deze methode gekozen, omdat alleen op basis van deze statistiek de toegevoegde waarde dankzij export kan worden geschat. De toegevoegde waarde van de export – het bedrag dat Nederland aan de export verdient – is de beste manier om de handelsrelatie tussen Nederland en het VK inzichtelijk te maken. Het CBS heeft de bbp-cijfers als basis genomen en vervolgens op productniveau gekeken welk deel volgens de goederen- en de dienstenstatistiek naar het VK gaat (top-downbenadering). De bruto exportcijfers in de maatwerktabellen wijken daarom af van de goederen- en dienstenstatistiek in StatLine (zoals hier beschreven in de figuren 11 tot en met 15). Het belangrijkste verschil is conceptueel en heeft betrekking op de goederen: StatLine gaat uit van het principe van grensoverschrijding en NR gaat uit van het principe van economische eigendomsoverdracht tussen ingezetenen en niet-ingezetenen.

Bronnen

CBS (2018), *Maatwerktabellen verdiensten export naar diverse landen 2015-2017*. Centraal Bureau voor de Statistiek: Den Haag/Heerlen/Bonaire.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2018/22/verdiensten-export-naar-diverse-landen-2015-2017>

CBS (2019a), *Maatwerktabellen verdiensten export naar het Verenigd Koninkrijk, 2015-2018*. Centraal Bureau voor de Statistiek: Den Haag/Heerlen/Bonaire.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2019/20/verdiensten-aan-export-naar-het-vk-2015-2018>

CBS (2019b), *Verenigd Koninkrijk derde bestemming dienstenexport*. Centraal Bureau voor de Statistiek: Den Haag/Heerlen/Bonaire.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/11/verenigd-koninkrijk-derde-bestemming-dienstenexport>

CBS (2019c), *Bijna helft import uit VK niet voor eigen gebruik*. Centraal Bureau voor de Statistiek: Den Haag/Heerlen/Bonaire.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/10/bijna-helft-import-uit-vk-niet-voor-nederlands-gebruik>

CBS (2019d), *Hoogste exportverdiensten dankzij machines*. Centraal Bureau voor de Statistiek: Den Haag/Heerlen/Bonaire.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/45/hoogste-exportverdiensten-dankzij-machines>

CBS (2020a), *Maatwerktabellen verdiensten export naar het Verenigd Koninkrijk, 2015-2019*. Centraal Bureau voor de Statistiek: Den Haag/Heerlen/Bonaire. Publicatie op 26 mei 2020.

CBS (2020b), *Exportgroei naar Verenigd Koninkrijk blijft achter*. Centraal Bureau voor de Statistiek: Den Haag/Heerlen/Bonaire.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/05/exportgroei-naar-verenigd-koninkrijk-blijft-achter>

CBS (2020c), *2 miljard handelsoverschot in vervoersdiensten met het VK*. Centraal Bureau voor de Statistiek: Den Haag/Heerlen/Bonaire.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/05/exportgroei-naar-verenigd-koninkrijk-blijft-achter>

CBS (2020d), *CBS-StatLine, In- uit en wederuitvoer*. Centraal Bureau voor de Statistiek: Den Haag/Heerlen/Bonaire.

<https://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=83028NED&D1=a&D2=a&D3=63&D4=116%2c220&VW=T>

CBS (2020e), *CBS-StatLine, In- en uitvoer van diensten naar land*. Centraal Bureau voor de Statistiek: Den Haag/Heerlen/Bonaire.

<https://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=82616NED&D1=0-1&D2=0-3,17,25-29,33,37,l&D3=80&D4=4,l&VW=T>